

витку загальних і професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій студентів, використовувати моніторинг якості розвитку вмінь студентів з англійської мови для подальшої корекції навчальної програми. Визначення прогалів у вивченні мови має дуже важливе значення для окреслення змісту та тривалості курсу АМПС. Це є цінним орієнтиром як для викладача, так і для студента, тому що допомагає встановити, що є бажаним у даному курсі і чого реально можна досягти. Усвідомлення студентом свого вступного й цільового рівнів дозволяє розробити відповідний навчальний план для досягнення цілей програми АМПС та досягнення студентом бажаних результатів.

Література: 1. Библиотека з освітньої політики // 36. наук. пр. "Компетентнісний підхід у сучасній освіті". Світовий досвід та українські перспективи / За ред. В. Г. Кремених — К.: К.І.С., 2004. — 112 с. 2. Борова Т. А. Моніторинг якості формування професійних компетенцій у викладачів ВНЗ // 36. наук. пр. "Проблеми сучасної педагогічної освіти". Вип. 10. Ч. 1. — Ялта, 2006. — С. 62 — 70. 3. Лизинский В. М. Диагностико-аналитические процедуры и активно-игровые формы в управлении школой. Для директоров и заместителей директоров учебных заведений разных типов. — М.: Логос, 1996. — 77 с. 4. Сельникова Г. В. Научные основы развития управления заочною середньою освітою в регіоні. Монографія. — К.: ДАККО, 1999. — 304 с. 5. English for Specific Purposes, National Curriculum for Universities, British Council, Ukraine, Kyiv, 2005. — 108 p. 6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. — К.: Ленвіт, 2003. — 272 с.

Стаття надійшла до редакції
30.05.2007 р.

УДК 336.27

**Межейнікова В. Ф.
Межейнікова Л. С.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

The article represents the term "tax administrating", "administrating taxes", "fiscal administrating". As well the article analyses the work of tax boards and their aims due to financial and administrative laws; the categorical term of "tax administrating" as methods and ways for fiscal parameters, conditions and accumulations of moving, financial resources distribution and redistribution as the result of main tax participants cooperation-state, taxpayer and tax organs.

Процеси, які відбуваються в економіці України протягом останніх років, вимагають перегляду пріоритетів у сфері оподаткування, визначення необхідних умов для активізації та оптимізації руху грошових потоків, активної участі суб'єктів податкових відносин у формуванні прозорих конфігурацій грошового обігу в країні. Забезпечення фіскальної складової фінансового обігу держави покладає на органи оподаткування, які є дуже важливими учасниками сформованих державою податкових правовідносин та забезпечують організацію роботи з платниками податків.

Створення прозорих і зрозумілих конфігурацій між учасниками податкових взаємовідносин — державою, органами оподаткування та платниками податків — є необхідною умо-

вою економічного зростання суспільства й поглиблення перетворень у цьому напрямку.

Серед учасників податкових відносин встановились та функціонують наступні стосунки:

державою забезпечує юридичну складову відносин з метою забезпечення своїх фіскальних інтересів;

органи оподаткування як органи виконавчої влади відповідно до покладених на них функцій забезпечують поєднання адміністративного та фінансового права шляхом здійснення зв'язків між фіскальними інтересами держави і платниками податків, які є власниками коштів та забезпечують рух фінансових потоків;

платники податків є власниками фінансових ресурсів, які підлягають перерозподілу й зарахуванню до відповідних бюджетів.

Питанням поєднання в роботі органів оподаткування функцій, визначених фінансовим та адміністративним правом, і визначенню категоріального поняття "податкове адміністрування" приділятиметься основна увага в даній науковій роботі.

Рівень розвитку національної економіки ставить перед суб'єктами податкових відносин різні завдання, проте так або інакше кінцевим результатом, який необхідно досягнути у сфері оподаткування, є забезпечення умов для виконання державою своїх функцій у всіх їх проявах. Ф. Ярошенко зазначає: "Державою, здійснюючи управлінські впливи на процес формування та реалізації податкової політики, повинна спиратися на певні закономірності, принципи, правила, що складають відповідні засади, методології державного управління податковими відносинами" [1].

Для забезпечення розвитку податкових відносин у кожного із суб'єктів виникає потреба в чіткій і зрозумілій регламентації процесів, які відбуваються під час виконання їх обов'язків.

Обов'язок держави забезпечувати учасників податкових відносин законодавчою базою з питань оподаткування потребує прийняття правових норм — законів, якими визначаються податкова політика, податкова система, структура податкових органів, цілі і суспільно важливі завдання проведеної роботи. Забезпечуючи сукупність юридичних норм, втілених у вигляді законів, які підлягають обов'язковому виконанню, держава є ініціатором створення податкового середовища та здійснює правове регулювання процесів податкового адміністрування.

Обов'язок платників податків сплачувати податки і збори в порядку та розмірах, встановлених законом, викликає рух фінансових потоків, які забезпечують перерозподільну функцію податків, тобто на їх основі перерозподіляється на макрорівні те, що вже було розподілене на мікрорівні. З іншого боку, платники податків, як юридичні, так фізичні особи, несуть юридичну відповідальність за виконання законів і норм державного регулювання.

Виникає прямий зв'язок між правом як категорією юридичною та фінансами як категорією економічною. Поєднання категоріальних понять, які мають ознаки юридичного регулювання фінансових потоків, призвело до поширення й поглибленого вивчення поняття "фінансове право".

Вивченню виниклої конфігурації присвячено багато наукових робіт. Аналіз питань, що стосуються фінансового права, важко здійснити без вивчення робіт А. Н. Гур'єва, С. І. Іловайського, А. А. Ісаєва, Ф. Лассалля, В. А. Либідєва, Ф. Нітті, І. Пательєвського, К. Г. Рау, А. Сміта, Л. В. Ходського та ін. Серед досліджень цього питання українськими авторами слід зазначити роботи П. Т. Геги, Л. М. Доли, Н. П. Кучерявенко, В. М. Федосова. Але згадані автори наукових розробок у більшості своїх робіт, спираючись на юридичні та економічні категоріальні поняття, які за своєю сутністю віднесені до фінансового права, аналізують взаємозв'язок законів, виданих державою (як категорію юридичну), та податків (як категорію фінансову). Платнику податків у цих роботах апріорі відведена почесна роль виконавця конституційних обов'язків.

Більш поглиблене занурення в проблему фіскальної складової податків та необхідність її забезпечення спонукає державу крокувати в напрямку до платників податків. Реалізація податкових відносин між державою і платниками податків здійснюється через низку прийнятих законів з питань податкової політики, визначення правил оподаткування окремими по-

датками та спрямована на наповнення бюджетів усіх рівнів за рахунок податкових надходжень.

Держава, виконавши свій обов'язок щодо забезпечення учасників податкових відносин законодавчою базою з питань оподаткування, делегує контроль за виконанням своїх рішень відповідним органам, у першу чергу податковим [2].

Ефективність діяльності податкових органів, їх адекватність розвитку ринкових відносин, забезпечення налагодженого механізму нарахування і стягнення податків, використання цього механізму для забезпечення впливу на пропорції суспільного відтворення, зміни економічних пріоритетів та узагальнених показників фінансових ресурсів формує необхідність вивчення й обґрунтування змін, що відбуваються.

Основною метою, яку переслідують податкові органи, є найбільш ефективно обслуговування процесів, пов'язаних зі стягненням окремих законодавчо визначених видів податків та зборів. Як наслідок, податкові органи, виконуючи покладені на них державою функції, теж стають учасниками податкових відносин.

З точки зору вдосконалення взаємовідносин між органами оподаткування і платниками податків при забезпеченні стягнення та сплати різних видів податків і зборів необхідно встановити паритетні стосунки. Для цього доцільно забезпечити виконання комплексу питань, пов'язаних із функціонуванням цих органів та підвищенням ефективності їх роботи.

Практика повсякденної роботи податкових органів, на які держава покладає основний тягар забезпечення фінансової функції, потребує чіткої визначеності та прийняття рішень щодо забезпечення стабільності й прогнозованості податкових надходжень у межах, які визначені відповідними законами. Цей процес досить жорстко регламентовано та забезпечено шляхом видання постанов, наказів, інструкцій, методологічних і методичних вказівок, які затверджуються наказом органу виконавчої влади та є обов'язковими для виконання всіма його підрозділами. Така діяльність має всі ознаки адміністративного права, оскільки за своєю сутністю регулює роботу людей та відносини в ході керування й забезпечення діяльності органів державного управління.

У той же час платники податків як суб'єкти податкових відносин своїм реагуванням на створене податкове середовище або сприяють пожевланню процесів оподаткування, або гальмують їх. Платники податків змушені приймати правила, запропоновані державою, проте миттєво реагують на зміну пріоритетів законодавчо визначених чинників. Коливання рівня тіньового сектору економіки, приховування доходів від оподаткування, можливість використання пілг та преференцій, мінімізація й оптимізація процесу сплати податків з метою зменшення бази оподаткування — результати реагування платників податків на недостатньо чітке або законодавче нерегульоване податкове середовище. Зрозуміло, що досягнути прогресу у сфері податкового адміністрування можливо лише встановленням збалансованої взаємодії між головними суб'єктами податкових відносин.

Органи, які забезпечують податкові надходження для вирішення практично необхідних завдань, змушені шукати резерви для покращення ефективності своєї роботи, подолання виниклих проблем та досягнення довіри платників податків. Необхідність розвитку й удосконалення стосунків між органами оподаткування та платниками податків спонукали до пошуку нових шляхів у налагодженні взаємостосунків. Як наслідок, податкові органи ініціювали розробку нових поглиблених методик, застосування більш ефективних методологічних прийомів, пошук більш зрозумілих та уніфікованих трактувань податкового законодавства.

Поєднання в роботі органів оподаткування функцій, визначених адміністративним правом, та їх спрямованість на забезпечення податкових надходжень призвело до появи терміна "адміністрування податків". При практичній організації роботи органів стягнення, які забезпечують досить специфічні процеси в системі фінансово-господарських відносин, сутність терміна, який уживається як "адміністрування податків", не має чітких ознак. В. Онищенко визначав: "У податкових органах України податкове адміністрування розглядається в дещо звуженому

розумінні, як система заходів і дій забезпечення податкових надходжень у межах чинного податкового законодавства" [3].

Термін "адміністрування податків" почав постійно використовуватися в повсякденній практиці, у вітчизняних періодичних виданнях, у тому числі й наукових. Наукові публікації також містять та відповідно поширюють наступні визначення: адміністрування податків, податкове адміністрування, фінансове адміністрування.

У своїх наукових роботах вчені В. Л. Андрущенко, М. Даниель, А. Ластовецький, В. М. Мельник, В. А. Онищенко, А. Селіванов вживають вищевизначені визначення залежно від тематики та спрямованості наукового дослідження.

Поняття адміністрування податків, податкове адміністрування, фінансове адміністрування сьогодні науковою думкою в цілому сприймаються як тотожні, проте визначення податкового адміністрування як категоріальної субстанції відсутнє.

За категоріальною ознакою вчені-економісти В. Л. Андрущенко [4], В. Онищенко [3] розуміють поняття податкового адміністрування як поєднання адміністративних і фінансових категорій; В. М. Мельник [5] наголошує на домінанті адміністративної та юридичної категорій. Вітчизняний вчений-адміністративіст А. Селіванов [6] та американський вчений М. Даниель [7] розуміють податкове адміністрування як категорію юридичну (правовідносини і компонент податкової системи відповідно). А. Ластовецький [8] визначає адміністрування в контексті "організаційно-правових заходів відчуження уповноваженими державними органами податків і зборів (обов'язкових платежів)", тобто поєднання адміністративних та юридичних категорій. Різноманітність точок зору вчених лише підкреслює категоріальну невизначеність податкового адміністрування. Одночасно можна визначити, що так або інакше в науковому суспільстві формується розуміння необхідності існування такої категоріальної субстанції, яка б за своїм сенсом внутрішньо поєднувала всі різноманітні ознаки, властиві стосункам, що формуються між головними учасниками податкових відносин — державою, платниками податків і податковими органами.

Діяльність учасників податкових відносин регламентована та обмежена законодавством України, одночасно кожен з них у визначених межах має властиві лише йому права й обов'язки. Чітка регламентація взаємовідносин залежить від зрозумілості дій та уніфікації формування вимог один до одного, а такий підхід потребує застосування науково обґрунтованих визначень і вживання їх у зрозумілому контексті. Існуючі на сьогоднішній день визначення — адміністрування податків, податкове адміністрування, фінансове адміністрування — потребують дефініції.

Загальноприйнятий термін "адміністрування" походить від латинського *administrare* — управляти, керувати, завідувати.

Економічна енциклопедія визначає, що адміністрування — управлінська діяльність керівників і органів управління, яка здійснюється здебільшого через накази, розпорядження. Воно властиве командно-адміністративній системі. Можна по-різному сприймати приписку після визначення "властиве командно-адміністративній системі", оскільки деякі види адміністрування існують в умовах будь-якої системи, але вона не змінює основне визначення.

Наведені в сучасній економічній літературі визначення адміністрування та керування мають різне трактування. Адміністрування визначається як перевага в керуванні формальних, суто адміністративних, наказових форм і методів. Керування — як свідомий цілеспрямований вплив з боку суб'єктів, керівних органів на людей та економічні об'єкти, які здійснюються з метою спрямувати їх дії й отримати бажані результати.

Аналіз наведених визначень показує, що термін "адміністрування" сьогодні вживається в найбільш поширеному та прийнятному сенсі як "управління". Інша частина визначень, така, як "неодобрительная" (рос.) — "управлять чем-нибудь бюрократически, формально, не входя в существо дела" — або як перевага в керуванні формальних, суто адміністративних, наказових форм і методів сприймається за змістом лише як формалізована частина визначення.

Управління як функція соціальної системи повинне забезпечувати, зокрема, економічні інтереси суспільства. Інак-

ше кажучи, категоріальне поняття "адміністрування" сьогодні за змістом — об'єктивний процес упорядкування відносин між суб'єктами податкових відносин, що акумулює в собі поєднання прийомів та методів, спрямованих на забезпечення чіткого алгоритму отримання бажаних результатів.

Уряд кожної держави визначає для себе соціальні та економічні пріоритети і знаходиться в пошуку найбільш ефективних шляхів їх забезпечення. І лівова частина виконання завдань, пов'язаних з напрямками діяльності уряду, забезпечується саме через податки. Отже, управлінська спрямованість діяльності уряду поєднується з фінансовою сутністю податків з метою досягнення визначених цілей. Це поєднання забезпечують органи оподаткування, оскільки у своїй діяльності безпосередньо забезпечують втілення в життя податкової політики держави.

Перехід до ринкових відносин підвищує актуальність податків як інструменту регулювання економічних процесів. Реалізація фіскальної функції податків забезпечує державу необхідними бюджетними надходженнями. Стабільність податкових надходжень забезпечується результатами фінансово-господарської діяльності платників податків, які безпосередньо впливають на визначений органами оподаткування алгоритм та коригують спосіб досягнення результатів, що очікуються.

Стабільність податкових надходжень залежить від створеного державою податкового середовища для діяльності платників податків. Фіскальна спрямованість зусиль позбавляє платників податків можливості розширення власного виробництва, що значно звужує базу оподаткування. Зрозуміло, що створене державою податкове середовище є відображенням існуючих у державі податкових відносин і процесів, які їх поєднують. І категоріально всі ці процеси поєднуються складовими частинами адміністративного та фінансового права, які визначають місце і роль кожного з учасників податкових відносин. Держава, платники податків та податкові органи взаємопов'язані загальними правилами, спрямованими на забезпечення мети, визначеної суспільством. Така конфігурація не тільки визначає роль і місце кожного з учасників податкових відносин, але й потребує створення регламентованих взаємовідносин на рівні адміністративно-фінансового права.

Поняття "податкове адміністрування" поєднує в одне ціле передбачені законом або іншим нормативно-правовим актом вимоги, розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів протягом їх руху в процесі виконання цих вимог, а також діяльність, спрямовану на забезпечення керівничо-виконавчої функції органів оподаткування. Податкове адміністрування як категоріальна субстанція означає поєднання прийомів і методів, спрямованих на фіксацію параметрів, стану та накопичення відомостей про процеси руху, розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів як наслідок взаємодії основних учасників процесів оподаткування: держави, платників податків та податкових органів. Удосконалення економічної моделі податкових відносин потребує подальшої розробки науково-практичних рекомендацій щодо шляхів податкового адміністрування.

Література: 1. Ярошенко Ф. О. Трансформація державної податкової служби України: Монографія. — Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. — 368 с. 2. Закон України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 року №1251-ХІІ // www.rada.gov.ua 3. Онищенко В. Податкове адміністрування // Економіка: проблеми теорії та практики. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. — С. 3 — 9. 4. Андрущенко В. Л. Фіскальне адміністрування як наука та мистецтво // Фінанси України. — 2003. — №6. — С. 27 — 35. 5. Мельник В. М. Проблеми теорії та практики адміністрування податків в Україні // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — №5. — С. 40 — 43. 6. Селіванов А. Адміністрування податків: нові проблеми в адміністративному та фінансовому праві України // Право України. — 2002. — №2. — С. 34 — 38. 7. Р. Мс. Danitl. "Trade and Taxation" 26 Brooklyn Journal of International Law (2001) 1621. 8. Ластовецький А. Організаційно-правові засади адміністрування податків // Право України. — 2003. — №11. — С. 37 — 40.

Стаття надійшла до редакції
24.05.2007 р.

УДК 336.11: 001.76

Колодізев О. М.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ ТА МЕХАНІЗМ ЇХ ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

The tendencies of the development of the world economy during last year show that the sphere of money and financial market became one of the most dynamic. That's why due to the globalization of financial relations the problem of the mechanism of forming the financial innovations is very important and actual today.

Аналіз тенденцій розвитку світової економіки протягом останніх років свідчить про те, що сфера грошей і фінансових ринків стала однією з найбільш динамічних. Фінансові ринки змінюються швидкими темпами, майже щоденно з'являються нові фінансові інструменти та організаційні форми їх використання. Глобалізація фінансових відносин створює умови для можливого впливу ринкових подій однієї країни на розвиток фінансових ринків в інших країнах.

Основи дослідження фінансових ринків заклали такі відомі західні економісти, як Дж. Гоффман, Н. Калдор, Дж. М. Кейнс, А. Маршалл, Ф. Мишкін, Дж. Хікс, С. Хьюс.

Серед російських економістів, що займаються вивченням проблем розвитку фінансових ринків, можна назвати О. Кандінську, А. Фельдмана. В Україні дослідженням фінансових ринків в умовах розвитку інтеграційних процесів займаються І. Бланк, В. Вітлінський, О. Дзюблук, С. Козьменко, Б. Луців, В. Міщенко, О. Мозговий, С. Науменкова, Л. Примостка, М. Савлук та ін.

Узагальнення результатів дослідження провідних вчених щодо визначення сутності *інновації* [1 — 4] дозволяє надати певне розуміння цій категорії як такої, що характеризує певний об'єкт або продукт (кінцевий результат), якісно відмінний від попередніх аналогів, і який упроваджується у виробництво в результаті наукового дослідження, відкриття або новітнього практичного досвіду й дозволяє забезпечити вирішення існуючої проблеми або досягти результату більш ефективним способом.

Для розуміння механізму зародження передумов для виникнення фінансових інновацій важливим є усвідомлення їх залежності від наявних обсягів фінансових ресурсів як певної критичної маси. Очевидним залишається той факт, що із збільшенням обсягів ресурсів збільшується і різноманітність та складність фінансових інструментів. Так, у будь-яких умовах власники коштів, переважно люди з незначною кількістю накопичених коштів, в умовах початкового розвитку фінансових відносин мали у своєму розпорядженні не багато варіантів можливостей щодо здійснення операцій із вкладенням своїх заощаджень у конкретні проекти. Переважна кількість мешканців будь-якої країни мають суттєві обмеження щодо підвищення середнього розміру фінансових накопичень, які визначалися донедавна тільки рівнем заробітної плати.

У сучасних умовах ситуація з таким станом речей значно змінюється, насамперед, за рахунок додаткових можливостей, які формуються внаслідок виникнення та поширення альтернатив при виборі варіанта вкладення своїх особистих заощаджень. Для розуміння причин появи альтернатив, можливостей вибору та механізму поширення фінансових інновацій доцільно, на думку автора, з'ясувати, як, яким чином і внаслідок яких умов вони з'являються.

Головною передумовою зародження фінансової інновації була й залишається спроможність особистості (наявність та водночас можливість) до формування в неї нестандартного бачення при виборі одного з альтернативних варіантів фінансових вкладень. Зародження такої ситуації має місце в умовах, коли виникає можливість вибору вектора-орієнтира при